

MÜZE EĞİTİMİ VE ÇOCUK MÜZELERİNİN EĞİTİMSEL SÜREÇ İÇERİSİNDEKİ ÖNEMİ VE ÇOCUĞUN BİLİŞSEL GELİŞİMİ ÜZERİNDEKİ ETKİSİ

THE IMPORTANCE OF MUSEUM EDUCATION AND CHILDREN'S MUSEUMS IN THE EDUCATIONAL PROCESS AND ITS IMPACT ON THE CHILD'S COGNITIVE DEVELOPMENT

Dr. Öğr. Üyesi Yeşim AYDOĞAN

İnönü Üniversitesi, Güzel Sanatlar ve Tasarım Fakültesi, Resim Bölümü, Malatya, Türkiye
ORCID NO: 0000 0001 5952 9396

Cite As

Aydoğan, Y. (2021). "Müze Eğitimi Ve Çocuk Müzelerinin Eğitimsel Süreç İçerisindeki Önemi Ve Çocuğun Bilişsel Gelişimi Üzerindeki Etkisi", International Academic Social Resources Journal, (e-ISSN: 2636-7637), Vol:6, Issue:32; pp:2139-2146

ÖZET

Günümüz müzeciliğinin geldiği noktadan bahsedebilmek için öncelikle çağdaş müzecilikten ve bunun bir neticesi olarak gelişen ve kapsamını, anlayışını geliştiren müze eğitiminden söz etmek yerinde olacaktır. Nitekim müze eğitimi hem müzecilik hem de eğitimde sunulan bilginin kalıcılığı açısından oldukça önem arz etmektedir. Özellikle küreselleşmenin etkisiyle ve okulun tek eğitim alma mekânı olmaktan çıkmasıyla, müze eğitimi ve bir yönüyle de müze ile eğitim, hızlı bir şekilde gelişme göstermiş ve eğitim kurumlarının başvurduğu bir eğitim yöntemi haline gelmiştir. Bu durum, müzelerin eğitim odaklı programlar, sergiler ve çok sayıda etkinlikler düzenlemesine neden olmuştur. Böylelikle müzeler, yalnızca eski eserlerin teşhir edildiği mekânlar olarak algılanmanın dışına çıkmışlardır. Müze eğitiminin yaygınlaşması, özellikle okul çağındaki çocuklar üzerinde daha çok fayda sağlamıştır. Nitekim çocukların yaparak, yaşayarak, deneyimleyerek öğrenmelerinin mümkün olduğu müzeler, ziyaretçilerin özellikle okul çağındaki ziyaretçilerin, ilgi odağı olmuştur. Çocukların müzelerden yararlanmaları nesne merkezli öğrenme bağlamında oldukça önemli bir yere sahiptir. Literatür taramasına dayalı olarak yapılan bu çalışmada, müzelerin eğitim içindeki yeri dünya üzerinde faaliyet gösteren örnekleriyle ortaya konulmuş ve kalıcı bir öğrenmenin sağlanabilmesi için bu kurumlara ne kadar ihtiyaç duyulduğuna dikkat çekilmiştir. Bu yapılırken de eğitimin ayrılmaz bir parçası olan müzelerin adeta bir laboratuvar gibi öğrenme sürecinde kullanılmasının sağladığı yararların dikkate alınması ve eğitim yönetimi bakımından da dikkate alınması amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Eğitim, Müze Eğitimi, Çocuk Müzeleri

ABSTRACT

In order to talk about the point that today's museology has reached, it would be appropriate to talk about contemporary museology and museum education, which develops as a result of this and improves its scope and understanding. As a matter of fact, museum education is very important in terms of both museology and the permanence of the information presented in education. Especially with the effect of globalization and the fact that the school ceased to be the only place of education, museum education, and in a way, education with museums, has developed rapidly and has become an education method applied by educational institutions. This situation has caused museums to organize education-oriented programs, exhibitions and numerous events. Thus, museums have gone beyond being perceived as places where only ancient works are exhibited. The spread of museum education has been especially beneficial for school-age children. As a matter of fact, museums, where it is possible for children to learn by doing, living and experiencing, have been the focus of attention of visitors, especially school-age visitors. Children's use of museums has a very important place in the context of object-centered learning. In this study, which is based on a literature review, the place of museums in education is revealed with examples operating around the world and attention is drawn to how much these institutions are needed in order to ensure permanent learning. While doing this, it is aimed to take into account the benefits of using museums, which are an inseparable part of education, in the learning process, like a laboratory, and to consider them in terms of educational administration.

Key words: Education, Museum Education, Children's Museums

1. GİRİŞ

Dünyanın hemen hemen her yerinde yaygın eğitim kurumu olarak kabul edilen müzeler, içerisinde çok sayıda kültürel değere sahip unsurları barındırması sebebiyle özellikle okul çağındaki çocukları zengin bir kültürel mirasla buluşturan mekânlar olmuşlardır. Bunun yanı sıra günümüzde müzeler, çağdaş müzecilik anlayışıyla birlikte özellikle modern toplumlarda yaşayan insanlar tarafından talep edilen sanat, bilim ve teknikle ilgili yapıtların doğal nesnelerin yararlanılması üzere muhafaza edildiği ve teşhir edildiği mekânlardır. 20. yüzyılın bir kazanımı olarak müzecilik alanındaki gelişmeler, çağdaş müzecilik anlayışının ortaya çıkmasına ve bu anlayış da müzelere olan ilginin artmasına neden olmuştur. Nitekim ziyaretçilerin müzelere karşı artan ilgi ve merakları, farklı anlayışla oluşturulan müzelerin kurulmasına fırsat hazırlamıştır. Bunun neticesi olarak da özellikle çocuklara yönelik yapılanmaya başlayan müzeler ortaya çıkmıştır. İlk olarak 1899'da Brooklyn'de ilk çocuk müzesi kurulmuş, bunun ardından ise, İngiliz, Alman, Fransız ve Rus müzeleri rehberliğinde, dünya üzerinde çocuk ve gençlik müzeleri şekillenerek artış göstermiştir. Çocuk ve gençlerin henüz erken yaşlarda müze ile bilinçli bir şekilde tanıştırmaları 1960'ların sonlarından itibaren Piaget, Erik Erikson, Abraham Maslow, Harvard, psikolog Jeerome Bruner gibi aynı zamanda birçok teorisyenin araştırmalarına dayanmaktadır. Söz konusu olan teorisyenler dezavantajlı çocuk ve gençlerin, zenginleştirilmiş bir ortam ile daha erken yaşta müzelerle tanıştırmalarına yönelik tavsiyelerde bulunarak

teşvik etmişlerdir. Bu fikir, çocuklar için en iyiyi isteyen ailelerin okul çağı çocuklarının yanı sıra her yaşta çocukları, çocuk müzelerine götürmelerini sağlamıştır. Bu durum, günümüzde Amerika Birleşik Devletleri'nde çocuk müzesi ziyaretçilerinin 5-8 yaş civarındaki çocuklar ile başlamasıyla devam etmektedir (Aktın, 2017: 465).

Gelişimini 1900'lü yılların başından itibaren devam ettiren çocuk müzeleri, yaş ve cinsiyet ayırt etmeksizin çevreleri ile etkileşim halinde olan temel mekânlar arasında sayılabilir. Temellerini çocuğun gelişimi üzerine kuran çocuk müzeleri, kuruldukları dönemin ve coğrafyanın; kültürü, teknolojik imkânları, teşhir biçimleri, teknik yetenek ve becerileri ve daha çok sayıda unsuru göz önünde bulundurarak tasarımlar yapmışlardır. Bir mekân içerisinde ziyaret edilen ve deneyimlenen bu kurumlar, özellikle 2000'li yıllarda teknolojik imkânlarla birlikte sunum biçimlerinde meydana gelen değişim ve gelişimle birlikte, müzelerin niteliğini artırmıştır (Tavşan ve Bektaş, 2019: 40).

Müzecilik disiplininin günümüzdeki yapılanmasıyla birlikte müzeler, ziyareti teşvik eden, etkinlikler ve sergiler tasarlayarak kullanıcıların uğrak mekânı haline gelen yerler olmuşlardır. Her yaş ve cinsiyetten ziyaretçiye deneyim-tecrübe yaşatmanın yanı sıra, kültürel mirası da ardından gelen nesile taşıyacak ve tanıttak olan çocuklar için farkındalık oluşturmak için çocuk müzeleri özelleşerek, farklı temalarda, mekânsal ve içerik olarak geçmişten günümüze kadar gelişim göstermişlerdir. Çocuk müzeleri; kaynağını, sosyal, kültürel ve fiziksel çevreden alan, edindiği bilgileri hem ziyaretçiye sunan hem de deneyimleme fırsatı vererek çocuk gelişimini temel alan, sanat, bilim, doğa, kültür ve tarih temelleri üzerine kurulu olan mekânlardır (Tavşan ve Bektaş, 2019: 40).

2. MÜZECİLİK

Müze sözcüğü ortaya çıktığı zamandan bu yana anlam ve içerik açısından birçok değişime uğramış ve çeşitli şekillerde tanımlanmıştır. Ancak günümüz müzelerini şekillendiren müzecilik anlayışı 16. yüzyılda oluşmaya başlamıştır. Bu anlayışın oluşmasında hiç şüphesiz bazı müzeler önemli role sahiptirler. Bunlar; İngiltere'de ilk kamu müzesi olarak kurulan Oxford Üniversitesi'nin Tradescant'ların ve Ashmole'un koleksiyonlarına dayanan Asmoelan Müzesi, İngiliz soylularından Hans Sloane, Robert Cotton ve Robert Herley'in koleksiyonlarını kapsayan British Museum, aynı zamanda kraliyet koleksiyonlarından oluşan Louvre Müzesi gibi müzelerdir. Bunların yanı sıra halkın vergileri ile kurulan Budapeşte'deki Ulusal Müze, ulusal bilincin oluşmasına katkı sağlamak amacıyla Prag'da kurulan Müze ve yine Copenhag'daki ulusal müze ile Stockholm'daki tarih müzesi de benzer amaçlara hizmet etmek için kurulan müzelerdendir. Müzelerin kurulmasının ardından ortaya çıkan bir gelişme de müze bilimi denilen bilim dalının ortaya çıkmasıdır. Bunun, müze çalışmaları teriminin ortaya çıkmasına da sebep olduğu söylenebilir. Özellikle 1960'larda üniversitelerde bu adı taşıyan bölümlerin açılmasıyla birlikte önemli bir hız kazanmıştır. Müze çalışmaları hem Müzeoloji'yi hem de Müzeografi'yi kapsayan genel bir terim olarak kullanılmaktadır. Müzelerin tarihini, toplumdaki rolünü, araştırma, eğitim, örgütlenme sistemlerini araştırma, fiziksel çevreyle ilişkilerini ve müze çeşitlerinin gruplandırılmasını inceleyen bilim dalı, müzeoloji olarak tanımlanmaktadır. Müzelerin çalışmasına dair uygulama ve yöntemleri içeren müzeografi ise aynı zamanda müzeoloji ile ilgili teknikler toplamı olarak da adlandırılmaktadır. Müze araştırmaları, müzelerin çalışma biçimini uygulamalı ve teorik yönden ayrıntılı bir şekilde ele alarak irdelenmektedir. Bu sebeple müze araştırmaları-çalışmaları, müzelerin hem geleneksel hem de çağdaş anlamda bütün işlevlerini-özelliklerini kapsamaktadır (Onur, 2012: 23).

Müzeler buldukları topluma hem toplumsal hem de kültürel açıdan fayda sağlayan kurumlardır. Öncelikle müzeler, mevcut topluluğun kültürel ve doğal mirasını korumaya katkıda bulunurlar, Toplum için bellek, tarihi bilinç ve kültürel odak noktası olarak hizmet ederler. Sergi salonları, toplantı odaları, deney ve araştırma ortamları, çeşitli kültürel ve eğitsel olanaklar sunarlar. Her türlü toplumun, topluluğun, azınlığın tarihini, kültürünü muhafaza ve temsil ederler. Toplumun ulaşabileceği kültürel etkinlikler düzenlerler. Aynı zamanda eğitim kurumlarıyla ilişki kurmak ve her yaşta öğrenciye özgün malzemelerle temas kurma yoluyla öğrenme olanağı sunarlar. Bunlara ek olarak müzeler, insanlara ilham veren ve onlara bakış açısı kazandırarak, yaşam kalitesini artıran kurumlardır. Zira müzeler şahıslarda kimlik duygusu ve topluluk dayanışması geliştirmekte önemli rol oynamaktadırlar. Müzeler aynı zamanda son derece önemli öğrenme merkezleridir. Örneğin diğer öğrenme kuruluşlarının çok az ulaşabileceği doğal ve kültürel mirasa dair unsurları müzeler öğrenme amacıyla kolayca kullanabilmektedirler (Karadeniz ve Çıldır, 2014: 12).

Bunların yanı sıra modern toplumun en önde gelen kültürel merkezlerinin başında gelen müzeler, aynı zamanda ziyaretçilere çok kültürlülüğü tanıma fırsatı vermektedir. Bununla birlikte müzeler, insanlık tarihini bir takım nesnelere teşhir ederken, toplumların kendi kültürleri ile diğer kültürleri tanımasına, benzerlik ve

farklılıkları görmesine, tüm kültürlerle hoşgörü ve saygı ile yaklaşmasına ve yaratıcılığının gelişmesine de katkıda bulunmaktadır (Karaca, Şenol, Akyol ve C. Yaşar, 2018: 14).

Müzeler, toplumun her kesimine hitap eden ve bireylerin öğrenme durumlarının sağlandığı, bireylerin kültürel alan olarak yararlandığı, aynı zamanda tartışmalı ve araştırmacı bir öğrenmenin de sağlanacağı, sergilemenin dışında her türlü yazılı, görsel, işitsel ve daha birçok kaynaktan yararlandığı, özgün düşünce ve fikirlerin paylaşıldığı bir forum olarak tanımlanmaktadır. Bunun yanı sıra müzeler, okullarda verilen eğitim-öğretim programlarıyla birlikte etkinlikler düzenleyen, müze ziyaretçisi, müze eğitimcisi, müzeci ve müzede var olan mevcut koleksiyonlar arasında iletişimi sağlayan sanatsal ve kültürel bir uygulama alanı olarak tanımlanmaktadır.

Müzeler, topluma hizmet eden, devamlı gelişen, insanlığın geçmişine ve bugününe tanıklık eden nesnelere üzerinde araştırma ve incelemelerde bulunan, nesnelere bir araya getiren, muhafaza eden, söz konusu eserler hakkında bilgiler edinen ve paylaşan, muhafaza ettiği ürünlerin toplum tarafından inceleme, eğitim ve estetik zevk alma doğrultusunda teşhir eden, kar amacı gütmeyen, süreklilik arz eden bir kurumdur.

Günümüzde müzeler, birincil sorumluluk ve görevlerinin yanı sıra eğitim misyonuyla da ön plana çıkmışlardır. Nitekim müze, ziyaretlerin sürekli olması, kültürlerarası iletişimin canlı tutulabilmesi ve eğitim bütünlüğü içerisinde önemli bir rolünün benimsenmesi için eğitsel misyonunu yerine getirmektedir. Müze eğitimi, genel eğitim süreci içerisinde kendine ait bir alana sahip olan, plan ve program dâhilinde ilerleyen ve müze etkinliklerinde eğitsel yöntemlere başvurularak bir öğrenim süreci oluşturmaktır. Müzeler ilk olarak toplama, sergileme ve muhafaza etme amacıyla tarihi yapılarındaki nesnelere barındıran kuruluşlar olmuşlardır. Günümüzde ise müze ve müzecilik anlayışı, temel işlevleriyle birlikte teknolojik, sosyolojik, psikolojik alanlarla birlikte çağdaş müzecilik anlayışının getirisiyle yeniden düzenlenmiş ve muhafaza edilen nesnelere göre yeni binalar tasarlanmış, tasarlanan bu yapılarda yer alan genel eğitim kurumları haline dönüşmüşlerdir. Bugün birçok bakımdan donanımlı olan müzeler çocukların, gençlerin ve yetişkinlerin akademik, sosyal ve kültürel eğitimlerine son derece katkı sağlayan önemli bir kurumdadırlar (Bulut, Atilla, 2017: 706).

2.1. Müze Eğitimi

Müze eğitimi, öncelikle belirli bir zaman ve mekân içerisinde insanları ve toplumu anlama, kültürel mirasın sürekliliğini sağlama, geçmişi, bugünü ve geleceği anlamlı bir şekilde ilişkilendirme, hem somut hem de somut olmayan kültürel değerleri muhafaza etme ve sürdürülebilirliklerini sağlama, kültürel farklılıkları hoşgörü ve çok yönlü bir bakış açısıyla ele alma ve değerlendirme, müzelere topluma sosyal ve kültürel açıdan fayda sağlayacak aktif-yaşayan bir kurum niteliği kazandırma, kültürler arası iletişimi mümkün kılma gibi amaçlara sahiptir. Müze eğitimi ile çocuk ilişkisi ele alındığında, müzede deneyimlerin çocuğun gelişimine ve eğitimine sağladığı katkılar neticesinde çocuklar, arkeoloji, sanat tarihi, kültür, coğrafya, tarih, bilim gibi disiplinleri daha erken yaşta tanımaktadırlar. Müzeler, söz konusu disiplinlerin uygulama laboratuvarları olarak görülmektedir. Duygu ve düşüncelerin dengeli bir şekilde bir araya gelmesi sonucunda zengin deneyimler kazandıran müzeler, çocukların öğrenmeye karşı olan motivasyonlarına da olumlu anlamda katkı sağlamaktadır (Akman, Ö. Altınkaynak, E. Kara ve C. Gül, 2015: 98).

19. yüzyılda halk müzeleri açılmaya devam ederken, Louvre Müzesi, Fransa ve Avrupa'daki diğer müzeleri de etkilemiş ve o müzelere örnek teşkil etmiştir. Bu müzeler cinsiyet, yaş, eğitim vb. fark etmeksizin halkın her kesimine açık olarak, toplumsallaştırmayı gerçekleştirmek ve güçlendirmek istemişlerdir. Devletin, toplumun varlığını kanıtlaya ve milliyetçi duyguları harekete geçirme gibi politik hedefler doğrultusunda kurmuş olduğu müzeler, eğitimin anlamı, milli değerlerinin bilincinde olan ve onlara sahip çıkan ideal vatandaş yaratmak için bilgilerin aktarıldığı alanlara dönüşmüştür. Fakat tüm bunlara rağmen günümüze ulaşmış olan müze ziyaretçi defterlerinden, bu müzelerin o dönemlerde halka çok az ulaşabildiği anlaşılmaktadır (T. Akmehtmet, 2006: 50). Yine söz konusu yüzyılda gelişme gösteren müze ve eğitim ilişkisi, 19. yüzyılın ikinci yarısında endüstrileşmenin ilerlemesi, nüfusun şehirlere göç hareketi, bilim ve endüstri hayatının yeniden şekillendirdiği toplum yapısı, müzelerin eğitim ile birlikte yeniden yapılanmasını sağlamıştır. Bu durum, bu yüzyılda milli duygu ve düşüncelerin aynı zamanda yüksek kültür düzeyinin de ifadesi olan devlet müzelerinin yanında, yerel anlayışla oluşturulan müzelerin kurulmasına da sebep olmuş, böylelikle müzeler daha fazla insana ulaşarak halk için eğitim fırsatı oluşturmuştur. Örnek verilecek olursa, 18. yüzyılın sonu ve 19. yüzyılın ilk çeyreğinde İngiltere'de ortaya çıkan bilgiyi daha geniş kitlelere yayma ve eğitim imkânları yaratmayı temel bir görev olarak benimseyen edebiyat ve felsefe toplulukları ve Makinist Enstitüleri, orta sınıfa mensup halk için eğitim aracı olarak müzeler kurmuşlardır. Söz konusu olan bu müzelerde bilimsel modeller, resimler ve jeolojik örnekler içeren koleksiyonlar sergilenmiş; yetişkinlere verilen konferans ve derslerin yanı sıra okullara da müzeyi ziyaret etme gibi bir takım olanaklar tanınmıştır.

Bu sebeple bu dönemde doğrudan eğitime hizmet edecek olan çok sayıda müze kurulmuştur. Çünkü 19. yüzyılın başlarında, okulda gerçekleştirilen eğitimin yetişkin ve çocuklar için eğitim sistemi ve eğitim kurumlarının yetersiz kalması sebebiyle halkın kendi kendisini eğitmesi yönünde imkânlar yaratılması vurgulanmış, müzeler de geniş kitlelere eğitim verebilecek kurumlar olarak algılanmış ve belirlenmiştir. Koleksiyonları ve sergileri ile başlı başına bir eğitim kurumu olarak algılanan müzeler, müze eğitimini izleyiciye bilgi aktarımı ve izleyicilerin de olabildiği kadar çok bilgiyi alması olarak görmüştür. Müzeler sanayi ve teknolojideki önemli gelişmeleri sergilemek, toplumun geçmişi ve bugünü hakkında bilgi edinmesini sağlamak için bir takım öğretici programlar düzenlemişlerdir (T. Akmehmet, 2006: 50).

19. yüzyılda müze koleksiyonları gerçek dünyanın bir parçası ve bilgi kaynağı olarak görülmüş, eğitim kurumlarında nesne incelemesi için, kişisel ya da okula ait koleksiyonlardaki nesnelerin yanında müzelerdeki tarih, sanat nesnelere ve doğa örneklerinden de yararlanılmıştır. Müze eğitiminde meydana gelen bu ilerlemeler, gelişmekte olan diğer ülkeleri de etkisi altına almıştır. Bu doğrultuda Amerika'da da çok sayıda müze kurulmuştur. Amerikalı müze yöneticisi ve bilim tarihçisi George Brown Good'ın müzelerin eğitim işlevine bakışına göre müzeler; "doğa olaylarını ve insan ürününü en iyi açıklayan nesnelerin muhafaza edildiği ve bunların insanların bilgisinin artırılması, kültürlenmesi ve aydınlanması için kullandığı kurumlardır" şeklinde olmuştur (T. Akmehmet, 2006: 51). Eğitimde gün geçtikçe artan müzelerin rolü, müze koleksiyonlarında var olan eserlerle estetik ve beğeni duygusunu uyandırarak, hayal gücü ve yaratıcılık gibi duyguların gelişmesini sağladığından çocukların öğrenim süreçlerinde etkin rol oynamaktadırlar.

Müze ziyaretçilerini düşünmeye zorlayarak anlama, algılama ve gözlem yetisinin gelişimini sağlayan müze eğitimi, bireylerin nesne ve kavram arasında ilişki kurmasını da sağlamaktadır. Bireyleri düşünmeye teşvik ederek, gözlem yetisinin gelişmesine sebep olan müze eğitimi ile tüm müze ziyaretçileri nesnelere ve kavramlar arasında ilişki kurma hususunda gelişim göstermektedirler. Müze eğitimi, bireylerin sahip olduğu mevcut bilgi birikimini geliştirirken, edindiği bilgiler arasında bağlantı kurabilme yetisini de güçlendirmektedir. Nitekim birey, mantık, hayal gücü, yaratıcılık, estetik duygu gibi unsurlarla bir arada karşılaştığından birbirleri arasındaki ilişkiyi-bağı algılayıp, anlamlandırabilmektedir. Bununla birlikte müze eğitimi sahip olduğu koleksiyonlar ve dokümanlar sayesinde, her yönüyle geçmişi teşhir ettiği için toplum üzerinde tarih bilincinin oluşmasına da katkıda bulunmaktadır. Bu müzelerin somut nesnelere birebir, doğrudan iletişim kurulabilmesinden de kaynaklanmaktadır. Müze eğitimi özellikle belirli derslerin belirli konularında son derece önem arz eden bir husustur. Nitekim söz konusu ders ve konuların müzelerde işlenmesi öğrencilerin eser ve objelerle doğrudan etkileşim içerisine girmelerini sağlayarak dersin kazanımlarının daha sağlıklı bir şekilde edinilmesine büyük katkı sağlamaktadır. Buradan hareketle müzelerin ve müzelerde gerçekleştirilen eğitimlerin, okul ortamında muhtemel olacak eksiklikleri gidermek için fırsatlar sunan, öğretimin kalıcı ve sağlıklı bir şekilde gerçekleşmesini sağlayan mekânlar olduğu söylenebilir. Bu durum özellikle son yüzyıllarda müzelerin eğitimde oynadığı büyük rolün fark edilerek, müze eğitiminin gelişim ve değişiminde görülmektedir. Bu sebeple müze ziyaretleri geleneksel teşhir vitrinlerinin gezilmesinden ziyade, bireylerin kendilerini geliştirme amacını taşımaktadır (Bulut, Atilla, 2017: 707).

Müze eğitimi etkili kılan unsurlardan biri de okullarda verilen eğitimin müzelerde tamamlanıyor olmasıdır. Müzelere yapılan ziyaretler, öğrencilerin alternatif öğrenme yollarını aramalarını, bulmalarını ve keşfetmelerini, bu sayede çocukların öğrenme sürecinde aktif rol almalarını sağlayarak, kalıcılığı olan bilgi ve deneyimler kazanmalarını sağlamaktadır. Bu durum formal eğitimin ulaşamadığı öğrenciler üzerinde de özellikle kendilerini, yeteneklerini keşfetme, farklı öğrenme ortamlarında ve farklı yöntem ve uygulamalarla öğrenme isteklerini ortaya çıkarmalarına yardım etmektedir. Böylece müze eğitimi sırasında öğrenmeye aktif olarak dâhil olan çocuklar müzede var olan koleksiyonları daha iyi anlayacak ve günümüzle kıyaslama yaparak doğru ilişkilendirmeye gidecektir. Dolayısıyla bu durum çocukların geçmişi daha iyi anlamalarını ve geçmiş hakkında fikir yürütebilmelerini bunu yaparken de çok yönlü bir bakış açısından faydalanmalarını sağlamaktadır.

Müze eğitimi, kitapların teorik olarak ortaya koyduğu ancak somut anlamda yetersiz kaldığı geçmişe yönelik deneyimler ve somut göstergeler arasındaki ilişkiyi açık-anlaşılır-net bir şekilde göstererek, çocukların gözlem yapabilme, eğitimin devamlılığı ve çok yönlü düşünerek bilgileri ilişkilendirebilme gibi hususlarda etkilidir. Nitekim müzeler, aktif öğrenme olanağı sunan ve ziyaretçilerin etkin olduğu bir öğrenme sürecinde yer almasını sağlamaktadır.

Genellikle soyut bilgiler somut bilgilere kıyasla daha zor aktarılmakta ve algılanmaktadır. Bu durum müzelerde oluşturulan eğitim ortamlarıyla en aza inmektedir. Zira müze eğitimi bilinenden bilinmeyene, somuttan soyuta gibi yöntemlerle öğrenim sürecini daha kolay ve anlaşılır hale getirmektedir. Böylece

müzelerde gerçekleştirilen öğrenmeler kalıcı olmaktadır. Nitekim öğrenme sürecinde aktif rol alan duyardaki zenginlik, eğitimi her zaman daha kalıcı hale getirmektedir. Çünkü her birey özellikle çocuklar hissederek, dokunarak, duyarak, görerek, yaparak ve yaşayarak aktif bir öğrenme sürecinden etkilenmektedir (Bulut, Atilla, 2017: 707).

2.2. Çocuk Müzeleri

Yirminci yüzyılın ortaya koyduğu yeni yaklaşımlarla, birlikte eğitim anlayışının değişmesiyle, okul tek eğitim mekânı olarak algılanmamaya başlamıştır. Özellikle internetin yaşama girmesiyle eğitimde etkin olan tek otoritenin öğretmen ve okul olduğu yargısı değişmiştir. Bu durum söz konusu olan otoritelerin de değişime ayak uydurması gerçeğini ortaya çıkarmış ve çocuğun aktif, girişimci, etken, katılımcı, meraklı, yaratıcı vb. gibi özelliklere sahip olması gerektiğinden farklı uygulamalar, araştırmalar ve programlar düzenlemelerine ya da mevcut olanlara katılımlarını mümkün kılmıştır. Eğitim sistemine paralel olarak değişen müzecilik anlayışı da eğitimle birliktelik kurmuş ve çeşitli işbirlikleri kurulmuştur. Bu sebeple müzecilikte en önemli değişim olarak hiç kuşkusuz sistemli eğitim anlayışının müzeye girmesidir, denilebilir. Bu durum, “Çocuk Dostu Müze” kavramının da ortaya çıkmasına, kabul edilmesine ve yaygınlaşmasına sebep olmuştur. Böylelikle müze eğitiminin en iyi uygulandığı yerler olarak çocuk müzeleri kurulmaya başlamıştır. Çocuk müzeleri özelde çocuklara yönelik programlar düzenleyen kurumlar olduğundan, bu müzelerde verilen eğitimin tüm duyardı hareketi geçirecek unsurları içerisinde barındıran program ve uygulamalardan oluşması beklenmektedir. Bu uygulama ve programların sağlıklı bir şekilde uygulanması ve etkili olabilmesi için de görevli müze eğitimcilerine ihtiyaç vardır. Müze eğitimcileri, müzeye gelen ziyaretçilerin, özellikle de çocukların müzede bir şeyler yaşamasına, yaşarken eğlenmesine ve öğrenmesine yardımcı olan müze uzmanlarıdır (Onur, 2013: 17). Buradan hareketle daha önceleri çocuklar için boyama kitapları yapılması, oldukça önemli bir eğitim uygulaması olarak görülürken, günümüzde müze eğitimi, yaratıcı drama, rol oynama, keşif ve yorum yapma gibi zengin programların uygulandığı donanımlı çocuk müzelerinde son derece verimli bir şekilde gerçekleşmektedir (Onur, 2013: 22).

Özellikle müze eğitiminde çocuklara yönelik en önemli değişim ve gelişim “Sakın elleme” uyarısından “Lütfen dokun” ricasına geçiş olarak kabul edilebilir. Çünkü çocuklar oynayarak öğrenmekte, kendi ilgi alanları doğrultusunda arzu ettikleri konuyu, nesneyi ve etkinliği seçebilme özgürlüğüne sahip olabilmektedirler (Onur, 2013: 29). Çocuk müzeleri, özel ziyaretçi gruplarını esas alarak çalışan ve çocukların odaklanma durumlarını tespit ederek, onların öğrenme yetilerini anlayıp o doğrultuda araştırmalar yapan kurumlardır (Onur, 2012:343).

Geleneksel anlayışla kurulan müzeler gibi ilk kurulan çocuk müzeleri de toplama, biriktirme ve teşhir etme düşüncesini benimsemiştir. Ancak değişen dünya ve buna paralel olarak gelişen müzecilik disipliniyle birlikte çağdaş müzecilik anlayışından çocuk müzeleri de etkilenmiş ve dokunabilirlik ilkesini benimsemişlerdir. Bu durum hızla gelişen teknolojik imkanlar ile güçlendirilerek dokunma ve öğrenme eylemleri üzerine interaktif yüzeyler, projeksiyonlar, 3 boyutlu filmler, hareketli maketler ve benzeri bir çok öğe çocuk müzelerine dahil edilmiştir. Çağdaş müzecilik anlayışının getirilerinden olan geçici ve gezici sergilerde yine çocuk müzelerine dinamizm katan unsurlardan olmuşlardır. Söz konusu müzeler belirli bir tema ve hedefler doğrultusunda eğitici-öğretici programlarla amaçlanan kazanımların edinilmesini sağlamaktadır (Tavşan ve Bektaş, 2019: 40). Genel olarak çocuk müzeleri, üst sınır 12 yaş olmak üzere çocukların gelişim süreçleri içerisinde öğrenme odaklı, çocukların yaşadıkları çevrede ve dünyada olup bitenlere farkındalığı yüksek bir şekilde anlamalarını ve anlamlandırmalarını sağlayacak, bilgi ve nesnelere var olduğu, öncelikle bahsi geçen yaş grubunun ve bunun yanı sıra gençlerin ve yetişkinlerin de eğitimi amacıyla oluşturulan kurumlardır (Karadeniz, 2010: 170).

Çocuk Müzeleri Birliği'nin 2008'de yaptığı tanıma göre çocuk müzeleri; Çocukların bilişsel ve duyuşsal gelişimini temel alan, öğrenmeye öncelik tanıyan, çocukların öncelikle yaşadıkları çevreye ve daha sonra tüm dünyada olup biteni anlamalarını ve anlamlandırmalarını sağlayacak mevcut olan bilgi ve materyalleri araştıran, bu materyalleri inceleyen, araştıran, bir araya getiren, muhafaza eden ve bunları yalnızca çocuklara değil tüm insanlığa sunan kar düşüncesinden bağımsız kuruluşlardır. Günümüzdeki çocuk müzelerinin şekillenmesinde önemli rol oynayan 1900'lü yılların başında kurulan ilk 5 çocuk müzesi; Brooklyn Çocuk Müzesi (1899), Boston Çocuk Müzesi (1913), Detroit Çocuk Müzesi (1917), İnidanapolis Çocuk Müzesi (1925), Batı Hartford Çocuk Müzesi (1927)'dir. Ancak kurulmuş olan bu müzelerin ardından Jean Piaget'in “çocukların yalnızca kendi keşfettikleri şeyleri gerçek anlamda kavrayabilecekleri ve öğrenmenin nesnelere kullanılarak gerçekleştirilebileceğine dair teorisi ile birlikte çocuklar ile birlikte yaratıcı sergiler düzenleyen Michael Spock çocuk müzelerinin yeniden şekillenmesine sebep olmuştur (Tavşan ve Bektaş, 2019: 40).

Çocukların bilim, sanat ve teknolojiye karşı merak duygularını harekete geçiren bu müzeler, söz konusu duyguların çocukların öğrenme isteklerine önemli katkılar sağlayacağını ön görmekte, hedeflemekte ve bu hedefler doğrultusunda programlar-etkinlikler düzenlemektedir. Bu sebeple Gurian, çocuk müzeleri üzerine; amaçlar ve bakış açısı bakımından var olan geleneksel anlayışla kurulmuş olan çok sayıda müzeden farklı olarak dinamik, aktif, çağdaş ve cesur oldukları ifadelerini kullanmışlardır. Zira çocuk müzelerinde var olan koleksiyon hem içerik, hem sunum açısından hem de uygulanan faaliyetler açısından diğer müzelere oranla son derece farklıdır. Bu farklılıkların başında çocuk müzelerinin ziyaretçi odaklı olmaları ve özgürlükçü olmaları gelmektedir. Çocuk müzelerinde sıklıkla oluşturulan sergiler, çocukların gelişim özelliklerine uygun olarak hareketli, etkileşimli ve popüler konular doğrultusunda tasarlanmaktadır. Öğrenme merkezli olan çocuk müzelerinde, öğrenme etkinlikleri, nesne ve belirli temalar üzerinden gerçekleştirilerek eğlendirerek öğrenme sağlanmaya çalışılmaktadır. Buradan hareketle çocuk müzelerinin kuruluş amacı için, çocukların estetik zevklerini geliştirecek, hayata dair konulara meraklarını artıracak ve çocukların aileleri ve arkadaşlarıyla birlikte eğlenceli vakit geçirmelerini sağlarken, öğretmenlere de yaratıcı programlar sunacak rahat-özgür bir öğrenme ortamı oluşturmaktadır (Karadeniz, 2010: 170).

Çocuk müzeleri incelendiğinde öncelikle çocuk oyuncakları, elbiseleri, şarkıları, bilmeceleri ve kitapları vb. ile ilgili çok sayıda materyalin anlamlı ve düzenli bir grup halinde bir koleksiyon oluşturduğu görülmektedir. Bu sebeple geleneksel anlamda kurulmuş olan müzelerin “dokunmayın” ilkesine karşılık, çocuk müzeleri “lütfen dokunun” ilkesini benimsemiştir. Zira, ancak bu şekilde çocuklar “görür, dokunur ve koklar” ve gerçek anlamda müzeden fayda görür. Çocuk müzelerindeki bu çağdaş yaklaşım, müzeleri ziyaret eden çocukların herhangi bir aracı olmadan doğrudan, müzede bulunan nesnelere öğrenme ortamı oluşturmaktadır. Bu alanda yapılan araştırmalar, müze ve benzeri mekânları ziyaret eden çocukların öğrenme durumları, sosyal tutum ve bilişsel gelişimlerinin diğer çocuklara kıyasla daha yüksek olduğunu göstermiştir. Özellikle erken çocukluk dönemlerinde müze ziyaretleri yapmış olan çocukların zihinsel ve ruhsal gelişimlerini olumlu yönde etkileyerek zengin bir öğrenme sağlamaktadır (Aktın, 2017: 465). Çocuk müzelerinin benimsediği anlayış, genel olarak müze eğitiminin temelini oluşturan anlayışla oldukça benzeşmektedir. Yaparak, dokunarak ve konuşarak öğrenme; etkinlik aracılığıyla öğrenme ve çocuğun olgunlaşma düzeyini öğrenme sürecinin önüne koyan çocuk-merkezli öğrenme olmak üzere tüm bunlar çocuk müzelerinin kurulma sürecinde etkili olan faktörlerdir. Zira çocuk müzeleri koleksiyon yapmaktan ziyade, kendi iletişim araçları olarak sergi nesnelere ve araç-gereçler ile açıklamayı amaçlamaktadır (Hooper Greenhill, 1999:197).

3. MÜZE VE ÇOCUK

Uzun yıllar önemi bilinmediğinden göz ardı edilmiş olan çocuk kültürü, son yıllarda çocuk müzeleri ile gündeme gelmiş ve değeri anlaşılmasına başlamıştır. Çünkü çocuk müzelerinde güncel araştırmalara ek olarak, çocuk kültürüne dair elemanlara özellikle de oyuncaklara yer verilmektedir. Zira oyuncaklar, bizim dünyamızın minyatür sentezleri olarak görülebilirler. Bu sebeple, çocuk kültürüne dair unsurlar, kültür tarihinin yansımasıdır. Buradan yola çıkarak çocuk müzelerinin yalnızca çocuklarla ilgili bir kurum olması gibi bir algı sığ bir düşüncenin ürünü olacaktır. Zira asıl gerçek, sosyal, kültürel, sanatsal, tarihi yönden zengin olmalarının yanı sıra kültürü ve tarihi sevdiren kurumlar olmalarıdır (Onur, 2013: 103).

Aynı zamanda çocuk müzelerindeki, çocuk kültürünü yansıtan unsurlar ortaya çıktıkları dönemin hem toplumsal hem de kültürel özelliklerini yansıttıkları için son derece önemlidirler ve koruma altına alınmaları gerekmektedir. Bunlara ek olarak söz konusu olan unsurlar, ziyaretçiler tarafından daha sempatik olarak algılandığından kültürel miras ve tarih bilincinin kazandırılmasına büyük katkı sağlayacağı kuşkusuzdur. Zira çocuk kültürü son derece önemli ve araştırma sahası, insanlık tarihi kadar geniştir. Çünkü çocuk kültürüne dair her nesne, tarihsel süreçte yaşananların özeti niteliğinde örneklerdir. Örneğin, geçmişte ki çocuğun nasıl algılandığı, çocuğa dair değerlerin nasıl değerlendirildiği ya da gelecekte nasıl bir çocuk imgesine sahip olunacağı gibi sorular, çocuk müzelerinde yanıtlanabilmektedir. Dolayısıyla çocuk müzeleri yalnızca geçmişte kalan ve özlem duyulan nesnelere bir araya getirildiği, muhafaza ve teşhir edildiği mekanlar olmaktan çıkmışlardır. Böylelikle çocuk müzeleri, aynı zamanda sahip oldukları nesnelere niteliksel ve niceliksel zenginliğine göre bir araştırma merkezidir (Onur, 2013: 62).

Çocuk müzeleri, çocukların sahip oldukları merak duygusunu doğru ve planlı programlar ile değerlendirerek geçmişe dair obje ve hikâyelerle öğrenerek deneyimlerini artırmaktadır. Bu anlamda çocuk müzeleri, çocuklarda tarihsel düşünme becerilerinin geliştirilebilmesi bakımından güvenilir ve etkili tarihsel kaynakları barındırmaktadırlar. Farklı gelişim aşamalarına sahip olan çocuklar, müze eğitimi ile birlikte zor-kompleks kavram ve konuları daha kolay kavrayabilirler. Böylelikle müzeler belirli bir zaman ve mekân içinde geçmiş, bugünü ve geleceği ilişkilendirme, değişim ve gelişimin sürekliliğini algılama, tarihsel kavram ve konuları öğrenme, mevcut kanıtları değerlendirebilme- tespit etme, empatik bir bakış açısı

geliştirerek her dönemi kendi şartları altında değerlendirebilme ve kendi kültürüne, kültürel değerlerine ve kültürel mirasına sahip çıkarken, diğer kültürleri de hoşgörü ile karşılayarak tanıma, anlama ve koruma gibi kazanımları geliştirmeye hizmet etmektedir (Aktın, 2017: 465).

Müze eğitimi ile özellikle okul çağındaki çocuklar olmak üzere tüm çocuk ve gençler geçmişten geleceğe aktarılması gereken değerlerin bilincine varırlar. Özellikle okul çağı çocukları üzerinde yapılan araştırmalar, müze eğitiminin hem somut hem de somut olmayan kültürel değerleri tarihsel kanıt olarak yorumlayacak zengin bir çevre sunduğunu göstermektedir (Aktın, 2017: 465).

Özellikle erken çocukluk dönemlerinde müze gezilerinin gerçekleşmesi, çocukların kendi ülkelerinin tarihsel sürecini anlamalarında, kültürel miraslarını tanımalarında ve onları muhafaza etmeye dair bilinç oluşturmalarında son derece önemlidir. Bu durum müzelerde drama gibi çocuğun ilgisini çekecek ve uyanık tutacak aktivitelerle desteklenirse müze gezisinin, müze eğitiminin çok daha yararlı olacağı söylenebilir (Aktın, 2017: 467).

Bununla birlikte müzelerde, çocuklara sosyal etkileşim halinde tarihe, kültüre dair belge ve broşürler dağıtılarak, çocukların o toplumun bir parçası olduklarını fark etmeleri ve benlik duygularının gelişmesine katkıda bulunmaları amaçlanmaktadır. Müzeler, çocukların hem sosyal yaşamlarında hiç deneyimlemedikleri nesnelere, hem de günlük yaşamlarının bir parçası olan nesnelere ev sahipliği yaptığından, çocukların bu nesnelere arasında ilişkilendirme yapmalarının yanı sıra, günlük yaşamda var olan sıradan objeleri de müzecilik açısından aynı zamanda tarihsel ve estetik değeri vb. açılardan anlamlandırmaya çalışacaklardır. Bu durum dolaylı olarak çocukların algılarını açmalarına ve bilinç düzeylerinin yükselmesine sebep olacaktır (Akman, Ö. Altınkaynak, E. Kara ve C. Gül, 2015: 98).

Müze ziyaretlerinin kimlik oluşturma, kimlik geliştirme ve sosyalleşme süreçlerinde önemli bir yere sahip olduğunu belirten Karadeniz ve Onur, aynı zamanda genelde toplumların özeldi ise bireylerin kültürel çeşitlilik, çok kültürlülük, hoşgörü, kültürlerarası diyalog ve iyi ilişkilerin desteklenmesi için kendi politikalarını ve planlarını geliştirmesini sağladığını belirtmektedir. Müzelerde sergilenen objeler görsel olarak bir uyaran niteliği taşıdığından, soyut düşünmeye yardımcı olarak hayal gücünü geliştiren, teorik anlamda tam olarak uygulanamayan unsurların yaşantı yoluyla edinilmesi gereken kazanımların gerçekleşmesine katkı sağlayan zengin kaynaklardır (Karaca, Şenol, Akyol ve C. Yaşar, 2018: 14).

Müzeler çocuklara, belirli bir zaman ve mekân içerisinde bireyleri, grupları, toplumları, nesilleri anlama, geçmiş ve bugünü ilişkilendirebilme imkanı sağlar. Aynı zamanda müze ziyaretleri ve müzelerde gerçekleştirilen etkinlikler yaşantıya yönelik olduğundan, bireylerde kalıcı tutum ve davranış değişikliğinin yaşanmasına sebep olmaktadır. Bu sebeple artık müzeler yalnızca turistik amaçlı ziyaret edilen mekanlar olmaktan çıkarak, kalıcı eğitim ve öğretimin eğlenceyle gerçekleştirildiği, kazanımların oyun oynayarak, etkinlik esnasında edinilmesini sağlandığı mekanlar haline gelmişlerdir. Yapılan bir araştırmada, müzede gerçekleştirilen eğitimin, okul ortamında gerçekleştirilen eğitime kıyasla çocuklar üzerinde öğrenme motivasyonu açısından daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır(Karaca, Şenol, Akyol ve C. Yaşar, 2018: 14). Yaşları, cinsiyetleri ya da diğer farklılıkları her ne olursa olsun her çocuk merak eder, dokunmak, keşfetmek ve deneyimlemek ister, söz konusu obje her ne ise ona yönelik her türlü soruyu sormak ve sorgulamak isterler. Çocuklar İçin hayal kurmak, masal dinlemek ya da bir masala kendisini koymak, öyküler dinlemek, hayali karakterler, olaylar yaratmak, deney yapmak, incelemek vazgeçilmez unsurlardır. Müzeler bu ilgi ve istekleri çocuklara en çok sunan ortamların başında gelmektedir. Ancak tüm bunlar müze eğitimcileri ve müze uzmanları tarafından belli kriterler göz önünde bulundurularak doğru planlanmış programlar ile mümkün olacaktır. Bloom'un Bilişsel Gelişim Taksonomisi'ne göre; çocuklar gezi öncesi yapılan etkinliklerle bilme, kavrama ve uygulama; gezi anında kavrama, uygulama ve analiz; gezi sonrasında ise uygulama, analiz, sentez ve değerlendirme basamaklarına ulaşabilmektedirler. Buradan hareketle müzelerin, müze yönetimlerinin, müze eğitimcilerinin, müze uzmanlarının, öğretmenlerin ve ailelerin müze ziyaret öncesi amaçların, hedeflerin, kazanımların belirlenmiş olduğu bir plan ve program dâhilinde hareket etmeleri, çocukların müze ziyaretlerinden en yüksek fayda ile ayrılmasına sebep olacaktır(Karaca, Şenol, Akyol ve C. Yaşar, 2018: 14).

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

Günümüzde müzelerin temel ve birincil işlevleri arasında eğitim gelmektedir. Çağdaş müzeciliğin geleneksel müzecilikten farkı müzenin sahip olduğu koleksiyonların korunması, muhafaza edilmesi, sunulması, teşhir edilmesi ve araştırılması kadar, koleksiyonların müze ziyaretçisine ulaşmasını sağlamak müzelerin en önemli görevlerinden biri olarak kabul edilmektedir. Müze eğitimi, günümüzde planlı kurulmuş ve programlı sürdürülen tüm çağdaş müzelerin en önemli unsurlarından biri olarak görülmekte, bu sebeple devamlı

gözden geçirilmekte, değerlendirilmekte ve geliştirilmektedir. Müzeler ilk kurulduğundan beri her zaman koleksiyonları vasıtasıyla bilgi alınabilecek kurumlar olarak nitelendirilmişlerdir. Ancak özellikle çağdaş müzecilikle birlikte müzelerin eğitime olan bakış açılarının değişmesinin bir neticesi olarak, müze eğitimi daha geniş bir kapsamda algılanır ve değerlendirilir olmuştur. Böylece müzeler kişilerarası iletişim yöntemlerine önem vererek her türden ziyaretçi grubuna yönelik, plan ve program dahilinde eğitim faaliyetleri göstermişlerdir. Müze eğitimi kapsamında gerçekleştirilen bu eğitim faaliyetleri oldukça kapsamlı amaçlara sahiptirler. Bunlar: Teşhir edilen eserlerle insanlar arasında bağ kurulmasını sağlayarak, ziyaretçilerin eserler ile yaşamları arasında ilişki kurmasını sağlamak, eserlerin maddi anlamda değerlendirilmenin ötesinde maddi olmayan ölçekte algılanmasını sağlamak, geçmiş ve bugün arasında geçen sürecin daha doğru algılanmasını sağlarken, gelecek hakkında da fikir yürütülmesine yardımcı olmak, bireylerin milli bilinç oluşturmalarını sağlarken kendi toplumuna karşı asimile olmasını önlemeye çalışmak, insanların eserler üzerinden siyasi, kültürel, sosyal, ekonomik ve ekolojik çıkarımlarda bulunmalarını sağlamak, müzeyi yaşam içerisinde aktif olarak var olan bir mekan olarak kabul edilmesini sağlamak vb. gibi unsurlardır (T. Akmeahmet, 2006: 56). Aynı zamanda çocuk müzeleri çocuğun gelişim sürecinin önemli bileşenlerinden oyun, keşif ve öğrenmeyi eğlenceli etkinliklerle birleştiren-bütünleştiren mekânlardır. Çocuk müzeleri sanat, tarih, arkeoloji, sağlık ve teknoloji gibi disiplinlerde temalı sergiler düzenlemekle birlikte, toplumun her kesiminden çocuğa ulaşarak toplumun sosyal ve kültürel değerlerini çocuklara aktarmayı, farklı kültürlerle karşı hoşgörü, kendi kültürüne karşı ise farkındalık yaratarak sahiplenme, koruma gibi milli bilince dair duyguların oluşmasını amaçladıklarından son derece önem arz etmektedirler (Karadeniz, 2010: 176).

KAYNAKÇA

- Akman, B., Ö. Altınkaynak, Ş.; E. Kara, H. G. & C. Gül, Ş. (2015). “Okul Öncesi Öğretmenlerinin Müze Eğitimine İlişkin Görüşleri”, Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 28 (1): 97-115.
- Aktın, K. (2017). “Okul Öncesi Dönemde Müze Eğitimi ile Çocukların Tarihsel Düşünme Becerilerinin Geliştirilmesi”, Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 13(2): 465-486.
- Bulut, Ü. ve Atilla, U. (2017). “Müze Eğitiminin Çocuğun Görsel Sanatlar Eğitimine Etkileri”, Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi, 7(3): 705-714.
- Hooper Greenhill, E. (1999). Müze ve Galeri Eğitimi. (Çev. M. Örgü Evren ve E. G. Kapçı), Ankara Üniversitesi Çocuk Kültürü Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayınları, Ankara.
- Karaca, N. H.; Şenol, F. B.; Akyol, T. C. & Yaşar, M. (2018). “Anasınıfına Devam Eden Çocuklar İçin Bir Müze Gezisi Örneği”, Çocuk ve Gelişim Dergisi, 2 (2): 13-25.
- Karadeniz, C. (2010). “Avrupa’da Çocuk Müzeleri: Frankfurt ve Hamburg Örneği”, Folklor/Edebiyat, 16 (63): 3.
- Karadeniz, C. ve Çıldır, Z. (2014). “İngiltere’de Müze Eğitimi (Londra’dan İzlenimler)”. (Ed. Bekir Onur), Kalem Kitap Yayınları, Ankara.
- Onur, B. (2012). Çağdaş Müze Eğitim ve Gelişim Müze Psikolojisine Giriş, İmge Kitabevi, Ankara.
- Onur, B. (2013). Müze ve Oyun Kültürü, İmge Kitabevi, Ankara.
- Tavşan, F. ve Bektaş, U. (2019). “Çocuk Müzesi Tasarım Anlayışında Milenyum Çağı Etkisi” 4th International Symposium on Innovative Approaches in Architecture, Planning and Design November 22-24, 2019, 39-44, Samsun.
- T. Akmeahmet, K. ve Ödekan, A. (2006). “Müze Eğitiminin Tarihsel Gelişimi”, İTÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sanat Tarihi Programı, 3(1): 47-58.